

Oslo, 4.11.2022

Røde Kors' innspill til Koronautvalget

Røde Kors er den største frivillige, humanitære beredskapsorganisasjonen i Norge, og har beredskapsavtaler med 223 kommuner. Hjelpekorpsets 6.000 frivillige er en sentral del av redningstjenesten med over 1.700 søk- og redningsaksjoner årlig.

Som støtteaktør til norske myndigheter, har Røde Kors aktivt bistått lokale og nasjonale myndigheter gjennom hele pandemihåndteringen. På det meste har Røde Kors hatt nærmere 200 lokalforeninger i pågående innsats for å støtte opp under myndighetenes TISK-strategi, og stilt ressurser til rådighet for å bistå kommuner og helseforetak. Denne innsatsen kommer i tillegg til at Røde Kors har opprettholdt sin ordinære søk- og redningsberedskap og aktivitetstilbud for sårbare grupper. Frivillige i Røde Kors har blant annet hatt hjelpetelefon for barn og unge og tilbud for ensomme eldre og bidratt med informasjon på ulike språk rettet mot innvandrerbefolkningen.

Norges Røde Kors takker for muligheten til å komme med innspill til Koronautvalgets arbeid, og svarer på utvalgets tre spørsmål basert på erfaringer fra hele koronapandemien¹.

1. Hvordan vurderer Røde Kors balansen og forholdsmessigheten mellom smitteverntiltak og tiltaksbyrde?

1.1 Håndteringen må være proaktiv, dynamisk og aktivt tilpasses underveis

Røde Kors mener at regjeringen på mange måter har lyktes i å tilpasse sin respons i møte med et stadig skiftende og uforutsigbart situasjonsbilde. Røde Kors vil likevel påpeke at en langsiktig og faglig begrunnet strategi for håndtering burde kommet på plass tidligere i hendelsen for å unngå strakstiltak, som har båret preg av å være vedtatt under et sterkt tidspress, og tidvis på et uklart faglig grunnlag. En langtidssstrategi ville gitt en ro i hendelseshåndteringen og satt ulike aktører og virksomheter i stand til å forberede sin respons tidligere, samtidig som det kunne gitt bedre forholdsmessighet. En langtidssstrategi ville også gitt alle involverte aktører en større grad av forutsigbarhet og et verktøy for å dimensjonere egen virksomhet for de endringer som må foretas underveis i en hendelse.

1.2 Manglende høringer og uklarheter angående tiltak

Røde Kors mener i likhet med Koronakommisjonen at det er et problem at det ble hovedregelen heller enn unntaket at det ikke ble gjennomført høringer i forkant av at covid-19-forskriften ble endret. Videre mener Røde Kors at det er problematisk at de smittevernfarende begrunnelsene for vedtakene ikke ble tilgjengeliggjort i forkant av at tiltak ble annonsert. Når de smittevernfarende begrunnelsene ble publisert, var dette kun få timer før forskriftsfestede tiltak fikk effekt. De smittevernfarende begrunnelsene syntes tidvis å være mangelfulle med hensyn til intensjonen bak tiltakene og tiltakenes konkrete anvendelsesområde, som igjen gjorde det utfordrende å operasjonalisere dem. Det manglet proporsjonalitet mellom tiltak og når tiltakene skulle avvikles. Røde Kors savner en tydeliggjøring for når anbefalinger kunne oppheves, når det var forholdsmessig opp mot utsatte grupper, og at denne forståelsen også ble gitt til kommunenivå.

¹ Les mer om Røde Kors' innsats her: [Røde Kors' innsats under pandemien i Norge 2020–2021 \(rodekors.no\)](https://rodekors.no/innspill-til-koronautvalget)

Røde Kors har opplevd at kommuner har tolket tiltakspakker og regelverket ulikt, hvilket har vanskeliggjort det å opprettholde møteplasser og sosiale aktiviteter for særlig sårbare grupper. Røde Kors savnet en tydeliggjøring av anbefalinger og deres rekkevidde, hvor disse også blir tatt ut helt til kommunenivå. Bedre begrunnelser for tiltak og en raskere publisering av disse ville medført at tolkningsproblemene ville blitt noe mindre. God juridisk veiledning og rådgivning i en slik situasjon er sentralt for å sørge for at et nytt og uprøvd regelverk ikke anvendes utenfor de rammer som er trukket opp, og sikre at rettighetene til særlig sårbare grupper og personer ivaretas.

Røde Kors mener det må påses at forvaltningsloven § 17 første ledd, jf. § 37 første ledd, som stiller krav til forvaltningen om at en sak skal være så godt opplyst som mulig før det treffes vedtak, overholdes, også i uoversiktlige situasjoner hvor det anses som tidskritisk å iverksette tiltak. Ved f.eks. å sikre høring av forskriftsfestede krav og anbefalinger for å redusere smittespredning i forkant av vedtakelse, kunne særlig berørte aktører og organisasjoner bidratt til at uklarheter rundt forskriftsfestede krav og anbefalinger ble belyst og klargjort i forkant av at de ble gjort gjeldende.

2. Hvilke positive og/eller negative virkninger har nasjonale (og ev. lokale) tiltak under pandemien / omikron-perioden hatt for deres mål- og brukergrupper?

Pandemien og nedstengingen av samfunnet har medført alvorlige konsekvenser for sårbare grupper. Røde Kors mener at et av de mest sentrale læringspunktene fra denne pandemien er at myndighetene må utvikle planer for hvordan man skal sørge for at sårbare barn og unge fanges opp og ivaretas i fremtidige krise.

Røde Kors støtter Koronakommisjonens beskrivelse av at pandemien har rammet skjevt, og at dette er noe myndighetene må ta hensyn til ved løpende konsekvensvurderinger. I tillegg er en særlig viktig lærdom at tjenestetilbud rettet mot sårbare grupper må utarbeide solide beredskapsplaner, for å kunne håndtere langvarige kriser. Nedenfor er vår vurdering av konsekvensene for noen særlige sårbare grupper.

2.1 Barn og unge

Røde Kors er bekymret over de økte henvendelser om selvmordstanker og angst i vårt samtaletilbud for barn og unge. Koronakommisjonen trekker også frem hvordan antallet henvendelser til hjelpetelefoner økte markant i tiden etter 12. mars 2020. Røde Kors fikk gjennom samtaletilbudet for barn og unge, Kors på halsen, 25 % flere henvendelser enn året før.

Særlig helsestasjoner, skolehelsetjenesten og helsestasjoner for ungdom manglet personell i tiden etter 12. mars 2020. Mange helsestasjoner for ungdom var helt stengt, samtidig som helsesykepleiere mange steder ble omdisponert til blant annet smittesporingsarbeid. Røde Kors rapporten [Pandemiens psykososiale konsekvenser](#) avdekker økt ensomheten, særlig blant de yngste og eldste.

2.2 Institusjonsbeboere

De som hadde det vondt fra før av, har som Røde Kors påpeker i rapporten [Eldre menneskers hverdag under pandemien](#) fått det verre under pandemien. Røde Kors mener at det er nødvendig å innhente mer systematisk informasjon om hvordan pandemien og nedstengningen har påvirket de eldste eldre, særlig eldre med minoritetsbakgrunn som i liten grad blir hørt og synliggjort i samfunnet, i tillegg til eldre som bor alene.

2.3 Innsatte i fengsel

Røde Kors har tidligere kritisert den omfattende bruken av ulovlig og helseskadelig isolasjon i norske fengsler. Omfattende bruk av isolasjon i norske fengsler er også kritisert blant annet av FN, Europarådets torturkomité og Sivilombudsmannen. Likevel økte bruken av isolasjon i norske fengsler

Norges Røde Kors

Post: Postboks 1 Grønland, 0133 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 7, 0186 Oslo
Sentralbord: + 47 22 05 40 00

www.rodekors.no
post@redcross.no

Fakturering: EHF-format, 30 dager forfall og ansattreferanse
Organisasjonsnummer: 864 139 442
Bank: 8200 01 76318

under koronapandemien. Koronakommisjonen peker på at bruk av full isolasjon i fengsler i tiden etter 12. mars 2020 var et svært inngripende tiltak som hadde negative konsekvenser for de innsatte. Myndighetene kan ikke tillate at innsattes rettigheter settes til side som følge av at man befinner seg i en krisesituasjon. Røde Kors mener at myndighetene har et særlig ansvar for å vurdere forholdsmessigheten av de tiltak som settes inn og at det må settes inn tiltak for å unngå at man havner i samme situasjon ved en lignende krise.

3. Hvilke grep mener dere vil være viktige for å få en bedre beredskap og krisehåndtering i tiden fremover?

3.1 Styrke frivillige organisasjoners rolle i beredskapen

Røde Kors er enige med Koronakommisjonen i at frivillige organisasjoner må involveres i strategier for krisehåndtering. Frivillige organisasjoner har stor kompetanse, øver jevnlig og utgjør en viktig støtteressurs til særlig landets kommuner. Når en uønsket hendelse, krise eller katastrofe inntreffer, er de frivillige bidragene ofte store. Mange frivillige organisasjoner har en sterk lokal tilstedeværelse og forankring, som gjør at beredskapssamarbeidet raskt kan komme i gang. Den frivillige bistanden har i flere hendelser de siste årene vist seg å være en betydelig støtteressurs til det offentlige apparatet. For at samarbeidet skal bli så effektivt som mulig i møte med en uønsket eller ekstraordinær hendelse, må aktørene kjenne hverandre, være samtrent og ha et utviklet samarbeid i forkant av hendelser. Som kommisjonen peker på, må derfor alt beredskapsarbeid ha et mangfoldsperspektiv og en strategi for involvering av frivillig sektor.

3.2 Styrk statsforvalters rolle innen beredskap og hendelseshåndtering

Basert på erfaring opparbeidet gjennom aktiv hendelseshåndtering og samvirke i flere av de store krisene som har truffet Norge de siste årene mener Røde Kors at det ligger et større potensial i statsforvalternivået ved håndtering av kriser og i beredskapsarbeidet. Røde Kors har sete i alle landets fylkesberedskapsråd. Vår opplevelse er at hyppig bruk av forumet gir større merverdi, enn der forumet brukes i mindre grad. Samtidig er det uklart i flere sammenhenger hvilken rolle statsforvalteren skal innta. En tydeliggjøring og styrking av statsforvalterrollen i både det forebyggende beredskapsarbeidet og under krisehåndtering, vil kunne bedre den regionale beredskapen og evnen til å håndtere uønskede hendelser lokalt gjennom mer samordning og handlekraft. En styrking av dette nivået vil også kunne gi viktige gevinster i form av mer faglig bistand og veiledning til kommunene. Samtidig vil en styrking redusere avstanden mellom det sentrale og lokale nivået i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i Norge.

3.3 Lovfeste kommunalt beredskapsråd og utredning av nasjonalt beredskapsråd

Røde Kors har erfart at det er stor variasjon mellom kommunenes forutsetninger til å respondere tilfredsstillende på uønskede hendelser. Røde Kors mener derfor at kommunale beredskapsråd/-utvalg bør lovfestes i sivilbeskyttelsesloven som et konkret bidrag til et mer strukturert beredskapsarbeid i alle kommuner. I tillegg har Røde Kors gjennom blant annet pandemi- og migrasjonshåndtering erfart verdien av og behovet for god nasjonal koordinering. Røde Kors ber derfor myndighetene om å utrede innretning på et nasjonal råd etter modell fra statsforvalternes fylkesberedskapsråd – sektorvis eller samlet – som sikrer gode beredskapsnettverk og en hensiktsmessig arena for informasjonsdeling både mellom og under kriser. Røde Kors hadde veldig gode erfaringer med å bli invitert inn i Beredskapsutvalget for biologiske hendelser (BUB) under koronapandemien.

Med vennlig hilsen

Anders Thorheim

Beredskapssjef

Norges Røde Kors

Norges Røde Kors

Post: Postboks 1 Grønland, 0133 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 7, 0186 Oslo
Sentralbord: + 47 22 05 40 00

www.rodekors.no
post@redcross.no

Fakturering: EHF-format, 30 dager forfall og ansattreferanse
Organisasjonsnummer: 864 139 442
Bank: 8200 01 76318

 IFRC